

Andrzej Proniewski¹

BŁOGOSŁAWIONA DZIEWICA MARYJA MATKA BOGA W MISTERIUM KOŚCIOŁA. W PIĘĆDZIESIĄTĄ ROCZNICĘ KONSTYTUCJI DOGMATYCZNEJ O KOŚCIELE „LUMEN GENTIUM”

Wstęp

Maryja Dziewica jest Matką Boga – Człowieka, Jezusa Chrystusa, który zarazem jest Głową Mistycznego Ciała – Kościoła. Członkami tego Ciała – Kościoła są wszyscy ludzie w różny sposób do Niego przynależący. Macierzyństwo Maryi zapoczątkowane we wcieleniu nie ogranicza się jedynie do Jej Boskiego Syna, ale obejmuje również całą społeczność Kościoła, rozwija się i uobecnia wraz z rozwojem historii zbawienia, a Maryja staje się bardziej świadoma swych macierzyńskich obowiązków. W Kanie Galilejskiej zachęca ludzi do posłuszeństwa i pełnienia woli Jezusa Chrystusa (por. J 2,5), a stojąc obok krzyża, uczestniczy w zbawczym dziele Odkupiciela i przyjmuje w osobie Jana w macierzyńską opiekę wszystkich ludzi (por. J 19, 25-27). W macierzyństwo Maryi wpisane jest dzieło odkupienia.

Przedsoborowa wizja mariologii

Przystępując do ukazania nauki Soboru Watykańskiego, II należy na wstępie przedstawić podstawowe tendencje mariologii przedsoborowej oraz nakreślić charakterystyczne rysy tła problematyki, z jaką borykała się teologia zajmująca się osobą Matki Bożej i „Matki naszej”.

¹ Ks. dr hab. Andrzej Proniewski – ur. 15.04.1968 r. Od 2012 r. pełni obowiązki kierownika Międzywydziałowej Katedry Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku. Obronił doktorat z teologii dogmatycznej w roku 2000 na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie i habilitował się w 2013 r. z teologii fundamentalnej na Wydziale Teologicznym w Lugano. Rektor i wykładowca w Archidiecezjalnym Wyższym Seminarium Duchownym w Białymstoku, na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie – Studium Teologii w Białymstoku i w Studium Życia Rodzinnego w Białymstoku. Konsultor Rady Naukowej Konferencji Episkopatu Polski. Redaktor naczelny „Rocznika Teologii Katolickiej”. W swoim dorobku naukowym posiada publikacje z zakresu teologii, hermeneutyki i antropologii, m.in. *Kim on jest? Hermeneutyka demonologii*, Białystok 2011, *Teologia ermeneutica di Joseph Ratzinger*, Lugano 2014; adres do korespondencji: 15-077 Białystok, ul. Warszawska 46, e-mail: pronjunior@libero.it.

Dawna mariologia była przede wszystkim mariologią chrystotypiczną. Kierunek ten mocno akcentował podobieństwo funkcji Maryi do funkcji Chrystusa. Przeprowadzano niejako paralele pomiędzy czynami i funkcjami Maryi i Chrystusa². Przedstawiciele tego kierunku mieli swoje charakterystyczne określenia Maryi jako *Socia Christi*, *Socia Redemptoris*, *Redemptrix*, *Corredemptrix*, zagadnienie zasługi *de congruo* czy też *de condigno*. W świetle wypowiedzi autorów tej koncepcji Maryja bardziej znajdowała się przy Chrystusie, będąc razem z Nim skierowana ku ludzkości niż z ludźmi ku Chrystusowi³.

W teologii przedsoborowej istniał również inny kierunek, który był określany jako eklezjotypiczny⁴. Mariologowie tej opcji podkreślali raczej nierozzerwalne związki Maryi z ludzkością. Przypominali, że odkupienie obiektywne to wyłączna kompetencja jedyne Pośrednika – Jezusa Chrystusa (por. 1Tm 2,5). Zwracali uwagę, że Ewangelia stwierdza nie tylko łączność Matki Najświętszej z Chrystusem, ale również ukazuje wyraźny przedział między Synem a Matką, gdy idzie o wypełnienie przez Zbawiciela Jego dzieła. Maryja w tym ujęciu stoi wyraźnie po stronie ludzkości (nie po stronie Boga), zwrócona wraz z nią ku wspólnemu Odkupicielowi⁵.

W teologii przedsoborowej funkcjonowały też terminy zbliżone do pojęć „perspektywa chrystotypiczna” i „eklezjotypiczna”, które określane były w kategoriach „maksymalizmu” i „minimalizmu” w mariologii. Maksymalizm daje się sprowadzić do mariologii chrystotypicznej, a minimalizm do eklezjotypicznej⁶. Ważny wydaje się fakt, że jeżeli jest mowa o maksymalizmie czy też minimalizmie (perspektywie chrystotypicznej czy

² S.C. Napiórkowski, *Na czym polega odnowa kultu maryjnego?*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (RTK) 29(1982), z. 2, s. 173. S.C. Napiórkowski, *Matka mojego Pana. Problemy – poszukiwania – perspektywy*, Opole 1988, s. 9. S.C. Napiórkowski, *Matka naszego Pana*, Tarnów 1992, s. 16. Ustawienie wkładu Maryi w dziele Odkupienia równoległe do działania Chrystusa postawiło mariologię w trudnej do rozwiązania sytuacji. Z jednej strony wzbudza ono, i to nie tylko wśród protestantów, obawę, że w ten sposób narusza się w pewnej mierze „jedność” Chrystusowego odkupienia i pośrednictwa; z drugiej zaś czyni się z tzw. *corredemptio* elementem dodatkowy i marginesowy całej ekonomii zbawienia. Tymczasem obowiązujące teologów autentyczne Magisterium Kościoła ostatnich kilkudziesięcioleci, i to w swoich najbardziej autorytatywnych wypowiedziach (Pius XII, *Munificensimus Deus*, *Ad caeli Reginam*, *Haurietis aquas*), przyznaje Maryi zdecydowanie miejsce wybitne. Jej tylko właściwe i niezastąpione, łącząc Ją bardzo ściśle z Chrystusem i włączając w samą istotę odkupienia. B. Przybylski, *Miejsce i zadania Maryi w Kościele*, RTK 11(1964), z. 2, s. 143.

³ C. Potocki, *Nauczanie papieża (1878-1939) o kulcie maryjnym w świetle Konstytucji o Kościele Vaticanum II*, RTK 29(1982), z. 2, s. 195. S.C. Napiórkowski, *Gdzie jest mariologia? Perspektywa protestancko-katolickiego dialogu ekumenicznego w świetle VIII rozdziału Konstytucji „Lumen Gentium”*, „Concilium” 4(1968), nr 1-10, s. 48. J. Usiądek, *Błogosławiona w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Studium mariologicznego rozdziału Konstytucji dogmatycznej o Kościele Soboru Watykańskiego II*, w: S.C. Napiórkowski, J. Usiądek, *Matka i Nauczycielka. Mariologia Soboru Watykańskiego II*, Niepokalanów 1992, s. 204-206.

⁴ Wyrażenia: perspektywa „chrystotypiczna” i „eklezjotypiczna” zostały zaproponowane przez H.M. Kósterę na Międzynarodowym Kongresie Mariologiczno-Maryjnym w Lourdes. S.C. Napiórkowski, *O mariologii eklezjotypicznej*, w: *Matka Jezusa wśród pielgrzymującego Kościoła*, red. J.S. Gajek, K. Pek, Warszawa 1993, s. 20; C. Potocki, *Nauczanie papieży...*, s. 195. S.C. Napiórkowski, *Matka naszego Pana...*, s. 144-155.

⁵ S.C. Napiórkowski, *Gdzie jest mariologia?...*, s. 48. S.C. Napiórkowski, *Na czym polega odnowa kultu maryjnego?*, RTK 29(1982), z. 2, s. 173-175.

⁶ R. Laurentin, *La question mariale*, Paris 1963, s. 69, cyt. za: A. Śliwiński, *Miejsce Maryi w dziele zbawienia. Maksymalizm czy minimalizm w mariologii?*, „Studia Pelplińskie” (1975), s. 111. Autor wśród maksymalistów wymienia takich teologów jak: Lepicier, Terrien, Campana, Bittremieux, Dillenschneider, Borzi, Deneffe, Beror, Triethoff, Lebon, Barauna, a do minimalistów zalicza: Lennerza, Diekampa, Goosensa, Bartmanna, M. de la Taille, Riviere. Tamże, s. 112 i 116.

eklezyjotycznej), to nie chodzi tu o sformułowanie dogmatyczne, lecz o prawdy, które mogą podlegać dyskusjom teologicznym⁷.

Powyższe problemy wywołały liczne dyskusje, które nasiliły się zwłaszcza w okresie przedsoborowym⁸. Sobór, wychodząc naprzeciw niejednorodnej wizji mariologii, wskazał drogę wyjścia ze sporu pomiędzy tzw. eklezyjotypistami i chrystotypistami, podkreślił bowiem związek Maryi z całą ludzkością, a zarazem ukazał Jej niepodważalne dostojństwo, stawiając Ją ponad resztą odkupionych. Jak wszyscy ludzie jest Ona powołana do zbawienia, przyjmuje dary łaski i pielgrzymuje do Boga (por. RM 25). Posiada jednak szczególną i jedyną w swoim rodzaju łączność z Jezusem Chrystusem jako Matka, Towarzyszka i Służebnica. Związek ten czyni Ją pierwowzorem Kościoła i uzasadnia Jej uczestnictwo w dziele Syna⁹.

Nauka Soboru Watykańskiego II o Najświętszej Maryi Pannie

Nauka Soboru Watykańskiego II o Maryi znalazła swój wyraz w VIII rozdziale Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium*. Z chwilą uroczystego ogłoszenia konstytucji przez papieża jej VIII rozdział, podobnie jak pozostałe, stał się oficjalną, soborową, dogmatyczną wypowiedzią Kościoła, aktem jego Magisterium, dokonany przy asystencji Ducha Świętego¹⁰. Nie należy więc uważać tego rozdziału tylko za kompromisowy wynik sporów między maksymalistami i minimalistami, ale przede wszystkim za sprecyzowanie tych prawd o Maryi, w które cały Kościół wierzy i które są przedmiotem autentycznej nauki. Należałoby raczej mówić o przyjęciu *via media* (a nie o kompromisie) pomiędzy dwiema skrajnymi tendencjami i włączeniu bezspornym osiągnięć obu do skarbcza nauki Kościoła¹¹.

Zanim jednak doszło do uchwalenia Konstytucji dogmatycznej o Kościele, z jej maryjnym rozdziałem, w świecie katolickim i pośród Ojców Soboru toczyły się liczne

⁷ A. Śliwiński, *Miejsce Maryi w dziele...*, s. 112.

⁸ W. Pietkun, *Duchowe macierzyństwo MNP a Współodkupienie. Dyskusyjny referat na wiosennej sesji Mariologów Polskich*, Warszawa 1963, mps, s. 9.

⁹ B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele*, w: *Kościół w świetle Soboru*, red. H. Bogacki, S. Moysa, Poznań 1968, s. 303. Osoba Maryi łączy w sobie wymiar chrystotypiczny i eklezyjotypiczny teologii. A. Krupa, *Maryja Matka Kościoła*, w: *Pastori et Magistro*, red. L.A. Krupa i in., Lublin 1966, s. 63. VIII rozdział Konstytucji *Lumen Gentium* zawiera w sobie dwie tendencje – zarówno perspektywę chrystotypiczną, jak i eklezyjotypiczną. S.C. Napiórkowski, *Gdzie jest mariologia?...*, s. 50.

¹⁰ W. Granat, *Konstytucja dogmatyczna „Lumen Gentium” Soboru Watykańskiego II*, „Collectanea Theologica” (CT) 36(1966), z. 1-4, s. 52.

¹¹ B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele...*, s. 303. S.C. Napiórkowski, *Trudne dojrzewanie mariologii soborowej*, w: S.C. Napiórkowski, J. Usiądek, *Matka i Nauczycielka...*, s. 64-139. A. Śliwiński, *Miejsce Maryi w dziele...*, s. 122. A. Jankowski uważa, że rozdział VIII jest kompromisem *Nova et vetera* soborowej mariologii, w: J. Brudz i in., *Idee przewodnie soborowej Konstytucji o Kościele*, Kraków 1971, s. 324.

dyskusje na temat miejsca nauki o Matce Bożej w całokształcie wykładu soborowego¹². Po licznych dyskusjach¹³ nauka o Matce Bożej w tajemnicy Chrystusa i Kościoła znalazła swoje miejsce w zakończeniu Konstytucji *Lumen Gentium* jako jej VIII rozdział. O takim miejscu zdecydował związek logiczny nauki o Maryi z całokształtem rozważań mariologicznych¹⁴.

Tematem rozważań soboru była rola Błogosławionej Dziewicy w tajemnicy Słowa Wcielonego i Ciała Mistycznego; nie zamierzał on jednak przedstawiać pełnej nauki o Maryi ani rozstrzygać kwestii jeszcze nie do końca wyjaśnionych przez teologów (KK 54). Nie należy więc szukać w dokumentach soborowych szczegółowych rozstrzygnięć dotyczących macierzyństwa duchowego czy udziału Maryi w zbawczym dziele Chrystusa. Zachowują jednak swoje prawo poglądy, jakie w szkołach katolickich swobodnie podaje się o Tej, która w Kościele świętym zajmuje miejsce najwyższe po Chrystusie, a zarazem nam najbliższe (KK 54)¹⁵.

Sobór Watykański II, umieszczając naukę o Bogurodzicy w VIII rozdziale Konstytucji *Lumen Gentium*, nadał Jej tytuł: „Błogosławiona Maryja Dziewica Boża Rodzicielka w tajemnicy Chrystusa i Kościoła”¹⁶. We wstępie Maryja ukazana jest w Bożym planie zbawienia ludzi. Jak wskazuje tytuł rozdziału, „Najświętsza Maryja Panna, Matka Boża” przedstawiona jest w tajemnicy Chrystusa i Kościoła (KK 52-54)¹⁷. Jest to nauka Kościoła o Maryi, łącząca Ją jak najściślej z Chrystusem historycznym i mistycznym, czyli Kościołem¹⁸.

Pismo Święte i Tradycja, przede wszystkim patrystyczna, precyzują rolę Maryi w ekonomii zbawienia. Stary Testament zapowiada, że Maryja przygotowuje przyjście Chrystusa (KK 55)¹⁹. Ona otwiera Nowy Testament w chwili zwiastowania, kiedy to szczególnie jaśnieje Jej wiara, Jej Niepokalane Poczęcie i Boże macierzyństwo (KK 56; por. Łk 1,26-38). Święta Boża Rodzicielka jest ściśle związana z dziełem zbawienia we

¹² Dyskusja przedsoborowa przyjmowała różne formy: sondażu, propozycji tematów obrad, a także prac Komisji Przygotowawczej, przygotowywania schematów. B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele...*, s. 304. E. Florkowski, *Wprowadzenie do Konstytucji dogmatycznej o Kościele*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 1968, s. 130. S.C. Napiórkowski, *O mariologii eklezjotypicznej...*, s. 28-33. J. Ratzinger, *Mariologia i pobożność maryjna w odniesieniu do wiary i teologii*, w: J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, R. Graber, *Dlaczego właśnie Ona? Soborowa teologia maryjna*, Warszawa 1991, s. 13-16. s. Piotrowski, *Jeden, święty, powszechny, apostołski*, Białystok 1993, s. 125.

¹³ Szczegółową analizę historii powstawania tekstu można odnaleźć w pracach: S.C. Napiórkowski, *Trudne dojrzewanie mariologii...*, s. 17-182; S.C. Napiórkowski, *Na czym polega odnowa kultu maryjnego?*, s. 171; R. Graber, *Maryja w tajemnicy Kościoła. Komentarz do VIII rozdziału soborowej Konstytucji „Lumen Gentium”*, w: J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, R. Graber, *Dlaczego właśnie Ona? Soborowa teologia maryjna*, Warszawa 1991, s. 60; H.M. Manteau-Bonamy, *Sobór Watykański II a Maryja*, w: *Mały słownik maryjny*, red. M. Wiśniewska, Warszawa 1987, s. 85; W. Beinert, *Drogi i bezdroża mariologii*, Warszawa 1993, s. 54.

¹⁴ E. Florkowski, *Wprowadzenie do Konstytucji dogmatycznej...*, s. 133. W. Granat, *Konstytucja dogmatyczna...*, s. 57.

¹⁵ Paweł VI, *Przemówienie na Soborze, 4 grudnia 1963*, „Acta Apostolicae Sedis” 56(1964), s. 37. T. Siudy, *Macierzyński udział Maryi w budowaniu Kościoła Nowego Przymierza*, RTK 29(1982), z. 2, s. 215. G.M. Garonne, *Maryja wczoraj i dziś*, Warszawa 1988, s. 70.

¹⁶ A. Jankowski, *Nova et vetera...*, s. 325.

¹⁷ H.M. Manteau-Bonamy, *Sobór Watykański II a Maryja...*, s. 86. R. Graber, *Maryja w tajemnicy...*, s. 62.

¹⁸ F. Zapłata, *Duchowe Macierzyństwo Matki Bożej*, bmv, s. 74.

¹⁹ R. Laurentin, *Matka Pana*, Warszawa 1989, s. 237-249.

wszystkich momentach życia Zbawcy: jest w Nazarecie Matką, uczniem od Kany aż po Kalwarię, gdzie Chrystus daje Ją Janowi za Matkę (KK 57-59)²⁰.

Z kolei widzimy Najświętszą Pannę w życiu Kościoła: będąc Pośredniczką członków Kościoła, nie przyćmiewa działaniem jedynego Pośrednika – Chrystusa (KK 60-62; por. RM 22)²¹, będąc wzorem (figurą) Kościoła, jest dla nas wzorem życia modlitwy (KK 63-65; por. RM 5,6,42)²². Część następną VIII rozdziału, zatytułowana *Kult Błogosławionej Dziewicy w Kościele*, traktuje o naszym stosunku do Maryi (KK 66-67)²³.

W zakończeniu jest mowa o Maryi, która stanowi obraz nadziei eschatologicznej dla pielgrzymującego Ludu Bożego. Będąc w niebie, wywyższona ponad wszystkich świętych i aniołów, wstawia się u swego Syna, dopóki wszyscy nie zespolą się szczęśliwie w pokoju i zgodzie w jeden Lud Boży – Kościół w niebie, na chwałę Przenajświętszej i nierozdzielnej Trójcy (KK 68-69)²⁴.

Afirmacja macierzyńskiej roli Maryi względem wszystkich ludzi jest jedną z głównych myśli VIII rozdziału Konstytucji *Lumen Gentium*²⁵. Tytuł „Matka ludzi” (albo „Matka wiernych”) przybiera tu znaczenie syntezy obejmującej i wyrażającej praktycznie wszystkie aspekty działalności, którą Najświętsza Panna rozwija w stosunku do ludzi, oraz uczuć, którymi ich darzy²⁶. Jest to przede wszystkim uczucie miłości macierzyńskiej, dzięki której opiekuje się Ona braćmi swojego Syna²⁷ (KK 62). Sobór widzi Maryję jako Matkę Chrystusa, pierworodnego między wielu braćmi, a zarazem Matkę ludzi przez Niego odkupionych (KK 63). Konstytucja tylko dwa razy nazywa Maryję Matką ludzi (KK 54, 69)²⁸, zwykle określa Ją jako „Matkę wiernych” lub „Matkę wierzących”, „Matkę w porządku łaski”, a macierzyństwo Najświętszej Dziewicy jako „macierzyństwo w ekonomii łaski”, „zbawcze zadanie”, „macierzyńska miłość”, „wsparcie macierzyńską opieką”²⁹. Macierzyństwo to jest szczególnie skuteczne w stosunku do tych, którzy posiadają życie nadprzyrodzone, jednak wszyscy ludzie, jako odkupieni przez Chrystusa, są wezwani do życia łaską, a tym samym są objęci macierzyńskim działaniem Najświętszej Panny³⁰.

Odróżniając macierzyństwo Boże Maryi względem Chrystusa od macierzyństwa duchowego względem wiernych Kościoła, nie należy ich oddzielać, bo drugie wyra-

²⁰ H.M. Manteau-Bonamy, *Sobór Watykański II a Maryja...*, s. 86.

²¹ A. Krupa, *Matka Boża w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, „Ateneum Kapłańskie” 68(1965), nr 5-6, s. 365.

²² Tamże, s. 315. A. Krupa, *Kult Maryi w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, RTK 18(1971), z. 2, s. 96.

²³ A. Krupa, *Kult Maryi w tajemnicy...*, s. 73-104.

²⁴ H.M. Manteau-Bonamy, *Sobór Watykański II a Maryja...*, s. 86. Krótką charakterystykę tekstu soborowego można odnaleźć w: s. Piotrowski, *Matka Boga i Matka Kościoła*, Białystok 1994, s. 137-142. Wzmianki o Maryi znajdują się także w innych tekstach soborowych: KL 103, DA 4, DZ 25, DFK 8, DK 18, DM 4.

²⁵ Paweł VI, *Signum magnum*, w: *Matka Odkupiciela, Matka Kościoła*, Warszawa 1990, s. 226.

²⁶ A. Bossard, *Macierzyństwo duchowe*, w: *Mały słownik maryjny...*, s. 44.

²⁷ „Dzięki swej macierzyńskiej miłości opiekuje się braćmi Syna swego, pielgrzymującymi jeszcze i narażonymi na trudy i niebezpieczeństwa, póki nie zostaną doprowadzeni do szczęśliwej ojczyzny”. KK 62.

²⁸ „Niechaj wszyscy chrześcijanie błagają wytrwale Matkę Boga i Matkę ludzi, aby Ona, która modlitwami swymi opierała początki Kościoła, także i teraz w niebie (...) wstawiała się u Syna swego”. KK 69.

²⁹ J. Usiądek, *Błogosławiona w tajemnicy...*, s. 238.

³⁰ B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele*, s. 315. A. Słomkowski, *Maryja jako Matka Nowego Ludu Bożego. Geneza zagadnienia*. „Studia Gnesnesia” 4(1978), s. 17-33.

sta z pierwszego, wyjaśnia się pierwszym³¹. Macierzyństwo Maryi ma więc wymiar podwójny: boski – ponieważ zrodziła Boga – oraz mistyczny – gdyż Chrystus stał się Głową Kościoła, a Ją uczynił pierwszym członkiem Mistycznego Ciała. Macierzyńskie czynności wobec Chrystusa sobór uważa za czynności macierzyńskie wykonywane w stosunku do ludzi³². Różne formy Jej działania wobec wiernych Kościoła: orędownictwo, pośrednictwo, niesienie pomocy – są jakby aspektami (formami) tego macierzyństwa w porządku łaski³³.

W czasie swego ziemskiego życia Maryja rozwijała działalność macierzyńską względem ludzi poprzez własne posługiwanie i poprzez posługiwanie swego Syna³⁴. Maryja przez fakt poczęcia w swym łonie i zrodzenie Tego, który jest Zbawcą i samym Życiem odradzającym wszystko, przyczynia się do przywrócenia nam życia³⁵. Sobór nie ogranicza wkładu Bogurodzicy w dzieło zbawienia świata do samego tylko aktu poczęcia i zrodzenia Zbawiciela, ale rozciąga go na całe osobiste Jej współdziałanie z Chrystusem przez całe Jej życie, a także po czas Kościoła (por. KK 56,57,61)³⁶. Niepokalana Dziewica zaangażowała wszystkie swe siły fizyczne i duchowe zasoby swego bytu w powołanie do bycia Matką Boga; angażuje się również całym swym bytem w „przedłużenie” tego powołania, którym jest Jej macierzyństwo duchowe względem ludzi.

Zasięg funkcji macierzyństwa duchowego Bogurodzicy jest współmierny do Jej posługiwania Jezusowi Zbawcy: wszystko to, co Ona czyni dla Niego i z Nim, dotyczy naszego życia dzieci Bożych³⁷: „Poczynając, rodząc, karmiąc Chrystusa, ofiarowując Go w Świątyni Ojcu (...), w szczególności zaiste sposób współpracowała z dziełem Zbawiciela przez wiarę, nadzieję i miłość żarliwą dla odnowienia nadprzyrodzonego życia dusz ludzkich. Dlatego to stała się nam Matką w porządku łaski” (KK 61; por. RM 22).

Znamiennym wyrazem powszechnego macierzyństwa Bogurodzicy jest Jej współcierpienie ze swoim Synem umierającym na krzyżu (KK 61)³⁸. Sobór Watykański II utożsamia udział Maryi w dziele odkupienia z Jej duchowym macierzyństwem. Tym samym czynnościom przypisuje zarówno charakter zbawczy, jak i macierzyński³⁹. Udział Maryi

³¹ Jest ono jakby jego „przedłużeniem”, bo – według powiedzenia św. Ludwika Grignon de Montfort – polega na „kształtowaniu nas w Chrystusie, a Chrystusa w nas”. A. Bossard, *Macierzyństwo duchowe...*, s. 45.

³² A. Krupa, *Maryja Matka Kościoła...*, s. 51. C. Potocki, *Nauka papieży...*, s. 202. L. J. Suenens, *Kim jest Ona? Synteza mariologii*, Warszawa 1988, s. 56.

³³ B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele*, s. 314.

³⁴ A. Bossard, *Macierzyństwo duchowe...*, s. 45. J. Usiadek, *Błogosławiona w tajemnicy...*, s. 239.

³⁵ A. Pawłowski, *Ideowe założenia konsekracji maryjnej w oparciu o rozdział VIII Konstytucji o Kościele*, „Ateneum Kapłańskie” (1965), t. 68, nr 5-6, s. 352. Ojcowie Soboru mówią o macierzyństwie Maryi wobec ludzi, które określają jako „współdziałanie miłością w rodzeniu się w Kościele wiernych” (KK 52), „przyczynianie się macierzyńską miłością do zrodzenia i kształtowania wiernych” (KK 63). Jest to pośrednie potwierdzenie prawdy, że dawcą łaski, czyli życia Bożego, jest w ścisłym znaczeniu tego pojęcia wyłącznie Bóg, a każde inne rodzicielstwo jest zawsze wtórne i analogiczne. MBK, s. 314.

³⁶ A. Krupa, *Matka Boża w tajemnicy...*, s. 364. Maryja, będąc „Służebnicą Pańską”, zawsze i wszędzie „służyła tajemnicy Odkupiciela”. F. Zapłata, *Duchowe Macierzyństwo...*, s. 84.

³⁷ F. Zapłata, *Duchowe Macierzyństwo...*, s. 84. Autor stwierdza, że rzecz się ma podobnie jak z przynależnością do Mistycznego Ciała Chrystusa, co tym bardziej zdaje się odpowiadać prawdzie, ponieważ Maryja jest naszą Matką, o ile należymy do Mistycznego Ciała Jej Syna. Tamże, s. 85.

³⁸ A. Bossard, *Macierzyństwo duchowe...*, s. 45.

³⁹ A. Krupa, *Maryja Matka Kościoła...*, s. 51. Por. s. Piotrowski, *Matka Boga i Matka...*, s. 106.

w dziele zbawczym jest najwyższym przejawem łączności duchowej między Boskim Zbawicielem a Maryją. U stóp krzyża była Ona najściślej zespolona w ofercie zbawczej swego Syna, będąc najwierniejszą i najofiarniejszą Jego współtowarzyszką i współpracownicą⁴⁰. Maryja, z całą świadomością wiary i miłości, uczestnicząc w dokonującej się tajemnicy, „najgłębiej ze swym Jednorodzonym współcierpiała i z ofiarą Jego złączyła się matczynym duchem, z miłością godząc się, aby doznała ofiarniczego wyniszczenia żertwa z Niej narodzona” (KK58)⁴¹.

Udział Maryi w ofercie Zbawiciela sprawił, że ofiara Jej Boskiego Syna była ofiarą dla nas i dla naszego zbawienia; była też i naszą ofiarą. Dzięki zjednoczeniu z Jego ofiarą, przez wiarę i miłość, wypełniła wolę Boga. Poniosła największą ofiarę jako Matka Boga i Służebnica Pańska. Przyczyniła się do tego, że śmierć Chrystusa na krzyżu przyniosła Jej samej i całej ludzkości nieocenione owoce zbawienia⁴². W ten sposób Maryja, przez swoje współcierpienie i współofiara, przyczyniła się do naszego odkupienia⁴³. Sobór stawia akcent na świadomej współpracy Maryi, mianowicie na Jej cnotach teologalnych, które pasowały Ją na naszą Matkę w porządku łaski⁴⁴.

Ojcowie Soboru świadomie pominieli tytuł *Corredemptrix*⁴⁵, który jest terminem żywo dyskutowanym. Nie znajdujemy również w VIII rozdziale terminologii przyjętej wśród teologów dyskutujących nad naturą czynnego udziału Matki Najświętszej w zdobywaniu zasług odkupienia, takich jak „odkupienie obiektywne”, „odkupienie subiektywne”, „zasługa *de congruo*” i „*de condigno*”⁴⁶.

Udział Maryi, możliwie najbliższy i bezpośredni, w dziele odkupienia w VIII rozdziale otrzymuje personalistyczne określenia: wielkość osobistego współcierpienia, łączność macierzyńska i zgoda na ofiarę Syna, zgoda trwająca niezmiennie od zwiastowania. Nie precyzując więc – według zastanych terminów teologii – sobór stwierdził udział Maryi w samym dziele odkupienia, nie zaś tylko w aplikacji owoców tego odkupienia⁴⁷.

Macierzyństwo duchowe Maryi uwidacznia się również w Jej obecności w Wieczerniku, wśród uczniów Pańskich, podczas modlitewnego oczekiwania na Zesłanie Ducha

⁴⁰ A. Pawłowski, *Ideowe założenia konsekracji...*, s. 353. J. Usiądek, *Błogosławiona...*, s. 229-232. O funkcji biernej i czynnej udziału Maryi w ofercie Zbawiciela. L. J. Suenens, *Kim jest Ona?*..., s. 60-64.

⁴¹ A. Krupa, *Maryja Matka Kościoła...*, s. 55. A. Krupa, *Kult Maryi w tajemnicy...*, s. 95.

⁴² Tamże, s. 95.

⁴³ Jest to udział rzeczywisty. Maryja jest „podprzyczyną naszego zbawienia w porządku podległym Chrystusowi”. B. Przybylski, *Miejsce i zadania Maryi w Kościele*, RTK 11(1964), z. 2, s. 145. „Stosownie do swego udziału w dokonaniu odkupienia i naszego zjednoczenia z Chrystusem nabyła praw macierzyńskich w stosunku do Kościoła”. A. Krupa, *Maryja Matka Kościoła...*, s. 96. s. Piotrowski, *Jeden, święty, powszechny...*, s. 127.

⁴⁴ A. Jankowski, *Nova et vetera...*, s. 334.

⁴⁵ Podyktowane to było względami ekumenicznymi. s. C. Napiórkowski, *Gdzie jest mariologia?*..., s. 54. C. Potocki, *Nauka papieża...*, s. 204; R. Rogowski, *Maryja i góry*, Opole 1991, s. 89. Sobór pominał ten tytuł ze względu na wcześniejsze założenie o podawaniu tylko doktryny powszechnie uznanej (KK 54). A. Jankowski, *Nova et vetera...*, s. 328.

⁴⁶ Pozostanie w kręgu takiej terminologii i związanych z nią pojęć doprowadziło dyskusję nad rolą Bogurodzicy w dziele odkupienia w ślepy zaulek. S.C. Napiórkowski, *Gdzie jest mariologia?*..., s. 54. A. Müller stwierdza, że mariologia, będąc katolicka w punkcie wyjścia, nie musi być katolicką w punkcie dojścia; wyjaśnia też, w jakim sensie mariologia może trafić w ślepy zaulek. „Ökumenische Zeitschrift für Philosophie und Theologie“ 12(1965), s. 86, cyt za: S.C. Napiórkowski, *Gdzie jest mariologia?*..., s. 54.

⁴⁷ A. Jankowski, *Nova et vetera...*, s. 332.

Świętego⁴⁸. Obecność Matki Bożej stanowi oparcie dla krystalizowania się we wczesnym chrześcijaństwie i w Kościele późniejszym przekonania o Jej macierzyństwie w dziedzinie łaski (KK 59)⁴⁹.

Wzięta do nieba Maryja⁵⁰ wykonuje nadal swe funkcje macierzyńskie w stosunku do wszystkich ludzi; wykonywać je będzie „aż do wiekuistego dopełnienia się zbawienia wszystkich wybranych” (KK 62; por. KK 2). Jej macierzyńska miłość do ludzi i troska o nich nie tylko nie osłabła, ale jeszcze bardziej się wzmogła⁵¹. Maryja zjednoczona ze Zbawicielem i całym Kościołem jako Matka „poprzez wielorakie wstawiennictwo wyjednywa nam dary zbawienia wiecznego” (KK 62). Czyni to podobnie jak Chrystus, który będąc w niebie, „zawsze żyje, by wstawiać się za nami” (Hbr 7,25)⁵². „Dzięki swej macierzyńskiej miłości opiekuje się braćmi swego Syna pielgrzymującymi jeszcze i narażonymi na trudy i niebezpieczeństwa, póki nie zostaną doprowadzeni do szczęśliwej ojczyzny” (KK 62). Nieustanna opieka Maryi towarzyszy zarówno całemu Kościołowi, jak i każdemu z jego członków – jest to relacja indywidualna⁵³.

W duchu mariologii posoborowej

Maryja w refleksji wiary i w nauczaniu Kościoła po Soborze Watykańskim II stała się na nowo motywem dla wierzących do większego uwielbienia Trójjedynego Boga, który w Jej osobie dokonał „wielkich dzieł”. Ona, jako ideał człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boże, przeznaczona na Matkę Wcielonego Słowa, zachowana w misterium duchowego piękna od skażenia skutkami grzechu pierworodnego, pomaga odkryć prawdę o tajemnicy wybrania każdego człowieka, który jako umiłowany przez Boga dąży do realizacji świętości, zbawienia i eschatologicznego wypełnienia. Maryja jest obrazem każdego człowieka odnowionego mocą zbawczą Chrystusa. Jest także pierwotnym wzorem powołania do świętości indywidualnej i całego Kościoła⁵⁴. Kościół po soborze nieustannie podkreślał prawdę, że Ona jako „nowe stworzenie” (nowy człowiek) jest od

⁴⁸ „Widzimy Apostołów przed dniem Zielonych Świąt »trwających jednomyślnie na modlitwie wraz z niewiastami i Maryją Matką Jezusa i z braćmi Jego« (Dz 1.14), także Maryję błagającą w modlitwach o dar Ducha, który podczas zwiastowania już Ją był zacięnił” KK 59. J. Kudasiewicz, *Biblijne podstawy mariologii eklezjotypicznej w: Matka Jezusa pośród...*, s. 73-76. s. Piotrowski, *Jeden, święty, powszechny...*, s. 129.

⁴⁹ A. Pawłowski, *Ideowe założenia konsekracji...*, s. 354.

⁵⁰ J. Kumała, *Maryja eschatologiczną ikoną Kościoła*, w: *Matka Jezusa pośród...*, s. 283-288.

⁵¹ A. Krupa, *Kult Maryi w tajemnicy...*, s. 97.

⁵² Tamże. Paweł VI, *Signum magnum...*, s. 227.

⁵³ B. Przybylski, *Matka Boża w Kościele...*, s. 315. L. J. Suenens, *Kim jest Ona?...*, s. 83.

⁵⁴ Św. Ambrożemu (zm. 397 r.) zawdzięczamy wyrażenie *Maria est typus Ecclesiae*. *Expos. Lc. II, 7: PL 15, 1555.*

poczęcia święta i przeczysta⁵⁵, piękna i niepokalana. Maryja jest taka, ponieważ została zachowana zamysłem samego Boga od wszelkiej zmyy.

Człowiek wierzący, tworzący strukturę Kościoła i w Kościele szukający wzorca dla tożsamości, może opierać swoje starania o styl życia Maryi. Bez względu na to, czy ktoś został włączony do Kościoła jako dziecko, na początku swego istnienia, czy też jako dorosły, powinien osobiście zaakceptować dar świętości (łaski, która oczyszcza i uświęca) oraz przeżywać go trwale jako wezwanie i fundament do tego, aby świadomym i dobrowolnym *fiat* – na wzór Dziewicy Maryi – wejść we współpracę z Bogiem. Kościół stale przypomina prawdę, że fundamentem życia nadprzyrodzonego (świętości ontycznej) nie jest sama ludzka etyka, praca nad charakterem i asceza, lecz Boże misterium, czyli *sacramentum salutis*, obecne w życiu każdego człowieka. Gdy się o tym zapomina, to we wszelkich rozważaniach w dziedzinie duchowości, także na tematy maryjne, zbyt łatwo przechodzi się na poziom moralizatorstwa, urzeczowienia łaski i rytualizacji liturgii. Potrzebny jest fundament misteryjny w imię zasady metafizycznej: trzeba najpierw „być”, żeby móc „działać” według natury bytu.

Rzeczywiście, tylko na fundamencie podarowanej świętości ontycznej, tzn. łaski uświęcającej, łaski, która czyni świętym, należy budować świętość moralną, duchowość i doskonałość chrześcijańską, specyficznie właściwą wielorakim zróżnicowanym powołaniom w Kościele. Maryja jest dla Ludu Bożego wzorem świętości. Wzorem, to znaczy najpierw znakiem i ikoną Bożego obdarowania i przez to znakiem pociągającym wszystkich do przyjęcia i strzeżenia daru świętości, a dopiero wtórnie – przykładem współpracy z łaską. Świętość jest darem i zadaniem, łaską darmo daną i efektem współpracy człowieka.

Trzeba dać się prowadzić Duchowi Świętemu w Kościele i z Nim, Jego mocą przyczyniać się do uświęcania życia w codzienności na wzór Matki Bożej. Maryja, na którą zstąpił Duch Święty, dała się prowadzić temuż Duchowi Świętemu i pozostała znakiem skutecznej walki i pięknego zwycięstwa mocą tegoż Ducha Świętego. Z jej życia wynika personalna zasada praktyczna dla duchowości chrześcijańskiej: trzeba mówić o potrzebie wyzwiania się z mocy grzechu, aby jego miejsce zajmowała moc łaski.

Maryja dotyka swoim życiem egzystencjalnego wymiaru życia każdego chrześcijanina. Misterium Jej obecności w dziele zbawienia i powołania Jej na Matkę Syna Bożego i Matkę wszystkich wierzących w Kościele naprowadza sam Kościół na bardzo ważny egzystencjalnie problem godności i poszanowania doczesnego życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci. Poczęcie i rozwój istoty ludzkiej aż po dzień narodzin to pierwszy, bardzo ważny etap istnienia i rozwoju osoby w kierunku podjęcia później zadań życiowych przewidzianych przez Boga. „Dlatego właśnie, niezależnie od dyskusji naukowych i stwierdzeń filozoficznych, w które Magisterium nie angażowało się bezpo-

⁵⁵ Jan Paweł II, *Redemptoris Mater*, nr 10: „List do Efezjan, mówiąc o »majestacie łaski«, jaką »Bóg i Ojciec... obdarzył nas w Umiłowanym«, dodaje: »w Nim mamy odkupienie przez krew« (Ef 1,7). Wedle wiary wyrażonej w uroczystym nauczaniu Kościoła, ów »majestat łaski« objawił się w Bogarodzicy przez to, że została Ona odkupiona »w sposób wznioślejszy«. Za sprawą bogactwa łaski Umiłowanego, ze względu na odkupieńcze zasługi Tego, który miał stać się Jej Synem, Maryja została »uchroniona od dziedzictwa pierworodnego grzechu«. W ten sposób, od pierwszej chwili poczęcia... ma udział w zbawczej łasce uświęcającej (...).” Jan Paweł II, *Orędzie na XII Światowy Dzień Chorego* (1 XII 2003), w: „L'Osservatore Romano” (2004), nr 2: „Dogmat o Niepokalanym Poczęciu wprowadza nas w samo centrum tajemnicy stworzenia i odkupienia” (Ef 1, 4-12; 3, 9-11).

średnio, Kościół zawsze nauczał i nadal naucza, że owoc ludzkiej prokreacji od pierwszego momentu swego istnienia ma prawo do bezwarunkowego szacunku, jaki moralnie należy się ludzkiej istocie w jej integralności oraz jedności cielesnej i duchowej: Istota ludzka powinna być szanowana i traktowana jako osoba od momentu swego poczęcia⁵⁶.

Kościół chce, aby każdy człowiek okazywał zdumienie tajemnicą stwórczego działania Boga. Kościół jest świadom wartości życia na każdym etapie i w każdej fazie jego wzrostu. Życie poczęte ma perspektywę, jest życiem otwartym na przyszłość bliższą i dalszą, teraźniejszą i wieczną. W tej wizji całościowej każdy moment czy faza życia ludzkiego, początek, wiek dojrzałości i ostatnie lata, mają sens i wartość. Zatem niszczenie życia poczętego bądź lekceważenie pierwszej fazy jego istnienia powoduje straty nie do naprawienia: nigdy nie będzie wiadome, kogo straciliśmy i co ten człowiek wniósłby w dzieje świata, gdyby żył; zawsze natomiast będzie oczywiste to, że zniszczyliśmy człowieka, nie daliśmy mu szansy na stawanie się dzieckiem Bożym we wspólnocie Kościoła.

Z opcji poszanowania życia ludzkiego wynika inny pogląd Kościoła, a mianowicie pogląd na doczesność jako czas i miejsce przygotowania do życia wiecznego; wyraża się to m.in. w traktowaniu dopiero dnia śmierci jako dnia narodzin, narodzin do pełnego udziału w chwale Nieba, tu zapoczątkowanego przez wiarę i sakramenty Kościoła. Mając na uwadze przedstawione argumenty, Kościół przeciwstawia się antykoncepcji, aborcji, eutanazji, eksperymentom na embrionach i wszelkim innym zjawiskom cywilizacji śmierci stanowiącym zagrożenie dla człowieka. Kościół wyznaje i głosi Ewangelię Życia na wzór Tej, która przyniosła życie światu, to życie, które pozostało w służbie człowiekowi, zapewniając mu zbawienie i spełnienie eschatologiczne. Kościół broni życia, także życia już poczętego, choć jeszcze nienarodzonego. Mając na uwadze niepowtarzalną rolę Maryi – kobiety, wypowiada się na temat godności i powołania kobiety w życiu rodzinnym, społecznym i Kościoła. Staje w obronie pojęcia małżeństwa jako związku między mężczyzną i kobietą. Niesie pomoc rodzinom, zwłaszcza rodzinom wielodzietnym i matkom samotnym. Oto przesłanie w duchu mariologii posoborowej, które respektowane przez wierzących praktycznie inspiruje do działania w służbie życia i godności.

Zakończenie

Wykład przedsoborowy czynił z Maryi postać o wymiarze chrysto- i eklezjotypicznym, a więc podkreślającym podobieństwo funkcji Maryi do funkcji Chrystusa, i pierwowzór Kościoła. Ojcowie soboru umieścili problematykę mariologiczną w misterium Chrystusa i misterium Kościoła, czyniąc z Maryi Tę, która odegrała niezastąpioną rolę w relacji do Chrystusa historycznego, jak też mistycznego, i pozostając jako Matka Boga-Człowieka jednocześnie jest duchową Matką wszystkich wiernych tworzących wspólnotę Kościoła – Ciała Mistycznego Chrystusa. Refleksje posoborowe o Maryi rzutują na postawy egzystencjalne wierzących, pobudzając świadomość współczesnego człowieka do respektowania życia, godności kobiet i wartości rodziny jako związku pomiędzy kobietą i mężczyzną oraz miejsca naturalnego wzrostu i rozwoju dzieci.

⁵⁶ Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, Citta del Vaticano 1995, s. 60.

Bibliografia

- Beinert W., *Drogi i bezdroża mariologii*, Warszawa 1993.
- Bossard A., *Macierzyństwo duchowe*, w: *Mały słownik maryjny*, Warszawa 1987, s. 44-46.
- Florkowski E., *Wprowadzenie do Konstytucji dogmatycznej o Kościele*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Poznań 1968.
- Garonne G.M., *Maryja wczoraj i dziś*, Warszawa 1988.
- Graber R., *Maryja w tajemnicy Kościoła. Komentarz do VIII rozdziału soborowej Konstytucji „Lumen Gentium”*, w: J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, R. Graber, *Dlaczego właśnie Ona? Soborowa teologia maryjna*, Warszawa 1991, s. 57-107.
- Granat W., *Konstytucja dogmatyczna „Lumen Gentium” Soboru Watykańskiego II*, „*Collectanea Theologica*” (1966), nr 36, f. 1-4, s. 47-73.
- Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, Citta del Vaticano 1995.
- Krupa A., *Kult Maryi w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” 18(1971), nr 2, s. 73-104.
- Krupa A., *Maryja Matka Kościoła*, w: *Pastori et Magistro*, Lublin 1966, s. 41-71.
- Krupa A., *Matka Boża w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, „*Ateneum Kapłańskie*” (1965), t. 68, nr 340-341, s. 357-368.
- Kumała J., *Maryja eschatologiczną ikoną Kościoła*, w: *Matka Jezusa pośród pielgrzymującego Kościoła*, Warszawa 1993, s. 277-290.
- Laurentin R., *La question mariale*, Paris 1963.
- Laurentin R., *Matka Pana*, Warszawa 1989.
- Manteau-Bonamy H.M., *Sobór Watykański II a Maryja*, w: *Mały słownik maryjny*, Warszawa 1987, s. 85-87.
- Napiórkowski S.C., *Gdzie jest mariologia? Perspektywa protestancko-katolickiego dialogu ekumenicznego w świetle VIII rozdziału Konstytucji Lumen Gentium*, „*Concilium*” 4(1968), nr 1-10, s. 46-58.
- Napiórkowski S.C., *Matka mojego Pana. Problemy – poszukiwania – perspektywy*, Opole 1988.
- Napiórkowski S.C., *Matka naszego Pana*, Tarnów 1992.
- Napiórkowski S.C., *Na czym polega odnowa kultu maryjnego?*, „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” 29(1982), nr 2, s. 169-182.
- Napiórkowski S.C., *O mariologii eklezjotypicznej*, w: *Matka Jezusa pośród pielgrzymującego Kościoła*, Warszawa 1993, s. 19-36.
- Napiórkowski S.C., *Trudne dojrzewanie mariologii soborowej*, w: S.C. Napiórkowski, J. Usiądek, *Matka i Nauczycielka, Mariologia Soboru Watykańskiego II*, Niepokalanów 1992, s. 64-139.
- Pietkun W., *Duchowe macierzyństwo MNP a Współodkupienie. Dyskusyjny referat na wiosennej sesji Mariologów Polskich*, Warszawa 1963, mps, s. 9.
- Piotrowski S., *Jeden, święty, powszechny, apostołski*, Białystok 1993.
- Piotrowski S., *Matka Boga i Matka Kościoła*, Białystok 1994.
- Potocki C., *Nauczanie papieży (1878-1939) o kulcie maryjnym w świetle Konstytucji o Kościele Vaticanum II*, „*Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*” 29(1982), nr 2, s. 195-214.
- Przybylski B., *Matka Boża w Kościele*, w: *Kościół w świetle Soboru*, Poznań 1968, s. 301-331.

- Przybylski B., *Miejsce i zadania Maryi w Kościele*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 11(1964), nr 2, s. 133-150.
- Ratzinger J., *Mariologia i pobożność maryjna w odniesieniu do wiary i teologii*, w: J. Ratzinger, H.U. von Balthasar, R. Graber, *Dlaczego właśnie Ona? Soborowa teologia maryjna*, Warszawa 1991, s. 11-30.
- Siudy T., *Macierzyński udział Maryi w budowaniu Kościoła Nowego Przymierza*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 29(1982), nr 2, s. 215-232.
- Słomkowski A., *Maryja jako Matka Nowego Ludu Bożego. Geneza zagadnienia*, „Studia Gnesnesia” 4(1978), t. 4, s. 17-33.
- Suenens L.J., *Kim jest Ona? Synteza mariologii*, Warszawa 1988.
- Śliwiński A., *Miejsce Maryi w dziele zbawienia. Maksymalizm czy minimalizm w mariologii?*, „Studia Pelplińskie” (1975), t. 6, s. 109-122.
- Usiądek J., *Błogosławiona w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Studium mariologicznego rozdziału Konstytucji dogmatycznej o Kościele Soboru Watykańskiego II*, w: S.C. Napiórkowski, J. Usiądek, *Matka i Nauczycielka. Mariologia Soboru Watykańskiego II*, Niepokalanów 1992, s. 183-274.

Streszczenie

Mariologia kształtowała się w doktrynie Kościoła na przestrzeni wieków. Macierzyństwo Maryi, zapoczątkowane we Wcieleniu Syna Bożego, nie ograniczyło się jedynie do bezpośredniej relacji z Nim, ale objęło całą społeczność Kościoła – Jego Mistycznego Ciała, oddziałując swoim zasięgiem na poszczególnych wiernych i uobecniając niepowtarzalną rolę Maryi w rozwijającej się historii zbawienia. Artykuł nawiązuje do charakterystycznych aspektów mariologii jawiących się w trzech historycznie zróżnicowanych okresach: przed Soborem Watykańskim II, w trakcie soboru, którego refleksje mariologiczne zostały zredagowane w VIII rozdziale Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium* i w teologii posoborowej. Wykład przedsoborowy czynił z Maryi postać o wymiarze chrysto- i eklezjo-tycznym, a więc podkreślającym podobieństwo Maryi do funkcji Chrystusa i pierwowzoru Kościoła (1). Ojcowie Soboru umieścili problematykę mariologiczną w misterium Chrystusa i Kościoła, czyniąc z Maryi Tę, która odegrała niezastąpioną rolę w relacji do Chrystusa historycznego, jak też mistycznego, i pozostając jako Matka Boga-Człowieka jest jednocześnie duchową Matką wszystkich wiernych tworzących wspólnotę Kościoła – Ciała Mistycznego Chrystusa (2). Refleksje posoborowe o Maryi rzutują na postawy egzystencjalne wierzących, pobudzając świadomość współczesnego człowieka do respektowania życia, godności kobiet i wartości rodziny jako związku pomiędzy kobietą i mężczyzną oraz miejsca naturalnego wzrostu i rozwoju dzieci (3).

Słowa kluczowe: Sobór Watykański II, Maryja, Matka Boża, mariologia, antropologia

Summary

BLESSED VIRGIN MARY, THE MOTHER OF GOD IN THE MYSTERY OF THE CHURCH. IN THE 50TH ANNIVERSARY OF THE DOGMATIC CONSTITUTION ON THE CHURCH *LUMEN GENTIUM*

Mariology was formed in the Church through the centuries. Mary's Motherhood initiated from the Incarnation was not only limited to the outright relation with Jesus, but also has embraced the whole Church community – the Mystical Body of Christ. It has an impact on the believers and shows Mary's exceptional role in the history of redemption.

The article refers to the characteristic Mariology aspects related to three different times: before the Vatican Council II, during it – all the thoughts have been written in the chapter VIII of the Dogmatic Constitution *Lumen Gentium*, and in a postcouncil theology. The discourse before the council saw Mary leading to the concept of Christ and Mary Ecclesia in which it emphasized her similarity to Christ's role and the Church prototype (1). The Fathers Council put the Mariology issue in the mystery of Christ and the Church. They made Mary as someone who played an irreplaceable role in the relation to Christ, both historical and mysterious. Moreover, being the Mother of God she is also the spiritual Mother of all who build the Church – the Mystical Body of Christ (2).

The postcouncil thoughts about Mary reflect on the existential attitude of all believers and make them more aware of being new to respect life, a woman's dignity and the family value itself as the union between a woman and a man, and the place of a child's natural growth (3).

Keywords: the Vatican Council II, Mary, the Mother of God, Mariology, anthropology